

groot deel onzer leden niet innerlijk Gereformeerd zou zijn. Maar ik geloof wel, dat velen boven hun geestelijken stand leven. Dat geeft dan weer dat onrecht. Men durft onder elkaar niet spreken. Men durft tegen een ongelovige niet spreken. Er is niets zoo fataal voor het volle getuigenis als dat leven boven onzen stand.

Tot de symptomen van ondervoeding door oververzadigdheid reken ik h.v. het feit, dat de avonddiensten in onze kerken nog door zooveel moedwillig verzuimd worden.

Ik geloof echter, dat van oververzadigdheid geen sprake is. Er zijn er, die nog nooit de spijze hebben aangezien, die ze toch noodig hebben, of die hetgeen „niet-brood“ is voor brood hebben aangezien, en die dus niet oververzadigd maar door eigen schuld vergiftigd zijn. Men kan dan ook niet „teveel“ van de Schrift en van de kerk hebben, evenmin als iemand te veel van het geslachten hebben kan. Men kan er alleen verkeerd over spreken.

K. S.

BOEKBESPREKING

S. Visser: „Zoekers naar wijsheid“. Beknopte geschiedenis der filosofie. Uitgave Oosterbaan & Le Cointre, N.V., Goes.

In een boek van 271 pagina's geeft de schrijver, leeraar aan de chr. kweekschool te Gorkum, een beknopte geschiedenis van de filosofie. De indeling van het werk is ons even opgevallen. De filosofie der oudheid toch krijgt een beurt van blz. 16-45, de middeleeuwse filosofie van blz. 47-62, terwijl dan de filosofie van den nieuwen tijd de pagina's 64-140 en de filosofie van de 19e en 20e eeuw de blz. 142-267 beslaat. Maar we gelooven deze verhouding te mogen verklaren, en te kunnen billijken uit de bedoeling, die de auteur heeft. Blijkbaar heeft de schrijver niet bedoeld, de verschillende tijdvakken in het filosofisch denken op zichzelf te bezien, maar heeft hij het hoofddoel willen leggen op de nieuwere wijsbegeerte. Het gehele werk, welks uitvoering uitnemend is, heeft ons bijzonder prettig aangekomen wegens zijn duidelijkheid. Het valt niet mee, wijsgeerige vraagstukken populair te behandelen; maar de schrijver is er o. i. zeer wel in geslaagd. Een enkele maal gelooven wij dat hij niet geheel juist construeert; maar ik voeg er aanstonds aan toe dat hetzelfde zoo goed als van elke geschiedenis der filosofie zal op te merken zijn. Hoofdzakelijk is, dat van de besproken stelsels het meest essentieel duidelijk wordt getypeerd. Voor onze scholen — en hierbij denk ik aan een zeer ruim gebied — geloof ik dit boek zonder bezwaar te kunnen aanbevelen. Tot de verdiensten van het werk reken ik ook, dat de auteur niet angstvallig zich aan het systeem heeft gehouden van het noemen van den naam van een filosoof met daarna volgend overzicht van wat de man denkt, doch dat telkens een poging gemaakt is, de onderscheiden stroomingen aan elkaar te verbinden en de eene met de andere in verband te zetten. Overigens zal, indien dit boek bij het onderwijs gebruikt wordt, de nadere bespreking nog veel kunnen doen. Begrippen als „amor Dei intellectus“ of „substantie“, denkend dan wel nitgebreid, kunnen in een dergelijk boek, dat aan een bepaald omvang gebonden is, niet zoo heel breed worden uitgewerkt. Dat het werk van dhr Visser de toelichting van den leeraar niet in den weg staat, doch steunt en instigeert, is voor een handboekje als het onderhavige een groote verdienste.

K. S.

J. G. Feenstra: „Het eigendom des Heeren“. J. H. Kok N.V. — Kampen.

Dit uitstekend uitgevoerde werk van 242 bladzijden geeft „een korte verklaring van den Heidelbergischen Catechismus“. De schrijver heeft zich wel bijzonder verdienstelijk gemaakt door een reeks van publicaties op dogmatisch gebied. Begonnen met zijn „Dogmatische Hoofdpijnen“, welk geschrift ik om zijn beknoptheid, overzichtelijkheid en helderheid voor onze middelbare scholen en andere inrichtingen ten zeerste aanbeveel, heeft hij vervolgens een boek gegeven over de Dordsche Leeregelen (met gelijke verdiensten), daarna een over „De dialectische Theologie“, populair in den goeden zin en al weer typisch duidelijk, en daarna een geschrift: „Voor wie is de verzoening met God door Christus?“

Thans komt deze Catechismusverklaring. Ze wordt niet gedrukt door het bezwaar dat ik wel eens tegen andere leerboeken heb, het bezwaar namelijk dat theologische termen, die soms niet meer zijn dan vertaald latijn, onverklaard blijven of als onverteerde brokken in de maag van den gebruiker der geboden spijze liggen blijven. Want de Feenstra verstaat de kunst, zich te houden aan de beproefde indeelingen, de gelijke termen aan de hand te houden en toch verder zulk een betoog er om heen te weven, dat het geheel doorzichtig blijft en smakelijk. De schrijver is aldoor bezig te betoogen en in schema te brengen; maar men merkt het ongeveer nooit. Voor zijn eigen geest leven alle dogmatische reeksen en rijtjes; maar wat hij opdiert is geen geraamte, doch een levend lichaam. De lijn die hij volgt is steeds zuiver; het ingenomen standpunt nimmer een afwijking voor verdere ontwikkeling. Wij hopen van harte dat dit boek een plaats zal krijgen op onze catechisaties, waar het zich bijzonder toe leent.

K. S.

„Antirevolutionaire Staatkunde“.

J. H. Kok, N.V. — Kampen.

Dezer dagen verscheen van het tijdschrift „Antirevolutionaire Staatkunde“ een jubileum-nummer. Het is een orgaan van de Dr. A. Kuiper-Stichting, en dient ter bevordering van de studie der antirevolutionaire beginselen. In dit nummer komt voor een woord ter inleiding door dhr J. Schouten, een artikel over kabinetten door Prof. Mr. V. H. Rutgers, over de A.R. Kamerfracties door Dr. R. J. Beumer, over de ontwikkeling van ons

constitutioneel recht door Dr. J. Donner, over de sociale ontwikkeling door dhr C. Smeenk, over defensie door dhr P. G. Mantel, over het partijwezen door Dr. J. W. Noteboom en een boekenschouw door Dr. C. Beekenkamp. Een portret van H. M. de Koningin geeft aan het jubileum-nummer nog een bijzonder cachet, evenals het openingsartikel van dhr Schouten.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik om nog eens met nadruk op dit tijdschrift de aandacht te vestigen. De bestudeering der antirevolutionaire beginselen is een der eerste behoeften. Op dit punt is er nog zeer veel werk te doen. Niemand zal verwachten, dat we met den arbeid van Dr. A. Kuiper er zijn; deze illusie vindt Dr. Kuiper's eigen uitspraken tegenover zich. Indien op theologisch-dogmatisch gebied enkele van Kuiper's gedachten weer bijzonder in studie moesten genomen worden, of indien op het terrein van het kerkrecht fundamentele beschouwingen van Kuiper, Rutgers en De Savornin Lorman den eenen keer toegejuicht en den anderen keer bestreden worden, dan behoeft niemand te vragen, hoe het er voor staat met de principiële fundeering van de praktische politiek op het terrein der staatkunde. Ook op dit terrein is nog zeer veel werk te doen. Zij, die op dit gebied hun eerste levensstaak vinden, plegen elkaar niet van dit en van dat te beschuldigen, zoo vaak een bepaalde beschouwing van Dr. A. Kuiper nader getoetst wordt. Vandaar, dat het er op hun terrein wat vreedzamer uitziet. Intusschen zijn de divergenties op bepaalde punten minstens even groot als op theologisch gebied. Wat echter samenbindt en steeds meer samenbinden moet, is de gemeenschappelijkheid der overtuiging met betrekking tot de eerste beginselen. En van hieruit kan vrucht-dragend werk geschieden.

Aan deze taak nu wijdt zich het voornoemde tijdschrift. Wij bevelen het daarom hartelijk aan, en doen dat te meer, omdat in den laatste tijd de christelijke politiek en haar mogelijkheid en recht onder den calvinistischen naam zoo fel worden bestreden.

K. S.

K. J. Cremer. De Sacramenten.

J. H. Kok N.V. — Kampen, 1938.

Dit geschrift kwam uit in de door J. H. Kok te Kampen uitgegeven brochurenreeks „Kerk en Wereld“. Aan een zeer uitgebreid onderwerp werd daardoor een ong. formaat gesteld, dat dikwijls meer tot een uitkiezen dan tot een uitwerken van gedachten leidde, en den auteur even voor de conscientievraag stelde: doe ik mijn onderwerp in deze beperking wel recht?

Deze moeilijkheid zal echter de lezer willen bedenken. Wat hier geboden wordt is eigenlijk niet meer dan een groote meditatie over enkele definiërende uitspraken aangaande de Sacramenten in onze Belijdenisgeschriften, in de hoop, dat zij anderen moge toespreken. Moge de vereenvoudiging van lijnen het perspectief verhelderd hebben en zoo mogelijk brengen tot grooter waardeering van en dieper dank voor den buitengewonen rijken schat, die ons in de Sacramenten geschonken werd.

K. J. C.

Jacob Bijster, „De grondslagen van het Protestantisme Koraalspel“.

N.V. „De Nieuwe Muziekhandel“ — Amsterdam — 1937.

Wanneer de inhoud van dit werkje aan zijn titel zou beantwoorden, was er alle aanleiding het in de muzikale rubriek van dit tijdschrift uitvoerig te bespreken. Waar het echter voornamelijk praktische wenken geeft aan organisten voor hun koraalspel in den eredienst, moet hier met een korte aankondiging worden volstaan.

Inderdaad is dit boekje „uit en voor de praktijk“ geschreven, in een causeerende toon, die het met strenge systematiek en een consequent betoog niet zoo nauw neemt, maar door snedige casuïstiek de aandacht wel vasthoudt. Deze opzet maakt het voor zelfstudie minder geschikt. Zelfs een kritische leerling zal er bij een fundeering behoeven, die in dit werkje ontbreekt. Maar de geroutineerde organist zal er veel in vinden, dat op zijn spel in den eredienst een verfrisschen invloed kan hebben. Met name geldt dit van de niet minder dan 55 typen, die voor de improvisatie van voorspelen worden gegeven. Hiervan verwachtte men niet te veel; zonder creatieve begaafdheid zal de organist met deze typen nog weinig voor den dag brengen. Hij kan echter in dat geval van vele, door den schrijver opzettelijk gegeven, slechts voorbeelden leeren hoe het niet moet, en zijn toevlucht liever nemen tot goede koraalbewerkingen van anderen.

Het is te loven, dat de schrijver een eereplaats geeft aan het spelen in de kerktoonsort. Hij adviseert de organisten zelfs, de toevallige verhoogingen in de melodie op eigen houtje of in overleg met den predikant weg te laten! Men kan het hier in theorie niet hem eens zijn, en deze zaak praktisch toch anders aanvatten.

Bijzonder sympathiek doet verder aan het voortdurend wijzen op den samenhang van de muziek met den tekst van het lied en op de noodzakelijkheid van hun innerlijke beleving.

Alleen deze dingen zijn al redenen genoeg, om aan onze commissies van beheer in overweging te geven, dit werkje aan hun pro Deo spelende organisten cadeau te doen. De rente zal dit kapitaal van f.130 zeker overtreffen, en het komt dan spoediger tot een herdruk, waarbij de schrijver in de gelegenheid zou zijn om lacunes als bovengenoemd (ook betreffende het ritme) aan te vullen, meer eenheid in de stof (ook tusschen psalmen en gezangen) te brengen, en kleine tegenstrijdigheden weg te werken.

Rotterdam.

Mr A. BOUMAN.

CORRESPONDENTIE

Losse bijlagen van de Catechismusverklaring kunnen niet worden geleverd. Alleen nieuwe abonnees kunnen nog de verschenen nummers vanaf 1 October compleet ontvangen.

DE UITGEVERS.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweelst te:

Hardenberg (2e pred. pl.): H. J. Pilon te Lollum en H. Vreugdenhil te Appelscha.

Zevenhoven en Noorden: Cand. C. H. Appelo, hulppred. te Montfoort en Cand. P. de Ruig, hulppred. te Papendrecht.

Beroepen te:

Rijnsburg (vac. E. H. Broekstra): A. Derksen te Feyenoord, Wapenveld: F. E. Hockstra te Zwartebroek.

Aangenomen naar:

Gapinge: Cand. W. de Graaff, hulppred. te Zutphen.

Naarden: Cand. C. H. Lindeboom, hulppred. aldaar.

Oldebroek: J. Oussoren te Spijkenisse.

Bedankt voor:

Grijpskerke (Z.): Cand. C. H. Lindeboom, hulppred. te Naarden.

Hulppredikers:

Tot hulpprediker bij de Geref. Kerk te Beekbergen, van Hoenderloo, is benoemd cand. J. J. Kedde te Utrecht.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

Gorinchem: J. G. van Minnen te Huizen (N.-H.).

Bedankt voor:

's-Gravenhage-Centrum: M. Holtrop te Hilversum.

Noordeloos: J. P. Geels te Drachten.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Goes: M. Heikoop te Utrecht.

Bedankt voor:

Werkendam: H. Ligtenberg te Lisse.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Aangenomen naar:

Eelde: P. J. van Leeuwen te Oude Pekela.

Koudelkerke (toez.): Ph. A. Warners te Serooskerke (W.).

Bedankt voor:

Hollandscheveld (toez.): J. A. Tammen te Parrega (Fr.).

Schildwolke: P. A. v. d. Vlugt te Nieuwe Pekela.

Voor de vele teekenen van belangstelling, ontvangen te gelegenheid van 30 November (Iustrum F. Q. I.), 19 December alsmede bij mijn vertrek voor eenigen tijd naar het buitenland, kan ik niet allen afzonderlijk dankzeggen. Ik moge langs dezen weg mijn erkentelijkheid daarvoor spreken.

Met hartelijken groet wederzijds,

K. SCHILDER.

Korte verklaring der Heilige Schrift MET NIEUWE VERTALING

HEDEN VERSCHEN IN DEZE SERIE: KRONIEKEN

OP NIEUW UIT DEN GRONDT-
TEKST VERTAALD EN VER-
KLAARD - DOOR

Prof. Dr A. Noordt zij
TWEDE DEEL

2 Kronieken 1-36
PRIJS GEBONDEN f 4.25
IN ELKEN BOEKHANDEL

Deze uitgave is van het
hoogste belang voor ieder,
die zijn Bijbel wil leeren
verstaan.
Elke Bijbellezende profiteert
van deze uitnemende ver-
klaring.

Inteekening op heel ge-
makelijke voorwaarden.

Prospectus met uitvoerige
inlichtingen is gratis ver-
krijgbaar

J. H. KOK N.V. KAMPEN

Wie zich op de hoogte
wil stellen van de filosofie
of wijsbegeerte, en dat
wil doen op prettige wijze,
niet te diepzinnig gaande
bestelle

Zoekers naar Wijsheid

DOOR

S. VISSER

Geb. f 3.50. Ingen. f 2.75

Bij den Boekhandel te
bij de Uitgevers

Oosterbaan & Le Cointre N.V.
GOES.

HILVERSUM

Rookt U een fijne Sigaar?

Of prefereert U een pijp?

Dan kunt U terecht bij

Sigarenmagazijn

„The Oldsmoker“

Kerkstraat 8 - Hilversum

WEET U

dat er een „Ver. van Organisten bij de Geref. Kerken“ bestaat, die o.a. ook onze Kerken van advies dient bij orgelbouw, -restauratie of 't benoemen van organisten?

KENT U

„Organist en Eredienst“, het maandblad, door deze ver-
eniging uitgegeven, bevattende verschillende leerzame
artikelen betreffende kerkzang, orgelspel enz., boven-
dien van tijd tot tijd voorzien van een muziekbijlage?

ZOUDT U

dat blad ook niet willen lezen? Het wordt U gratis
toegezonden indien U donateur (min. f 2.50 p. j.) of
begunstiger (min. f 1.50 p. j.) van deze vereniging wordt.

Aanmelding en gratis proefnummers bij den Ien Se-
cretaris: R. HUIZENGA, Bilderdijkstraat 79, Rijswijk
(Z.-H.).

Medewe
Rotten
Dam,
Ds J.
Koole,
Schre
Rotten
kamp,
Gronin
Dr H.

Alle stu
Prof. I

INHOUD: J
— Uit de
Kerkelijk
niet. Het
opleiding t
Zacharias
van het s
roman. —
— Ziekte
„Huisbeso
nieuwe.

§ 17. Ve
van S a l e
gekomen,
opgevat w
vorm van
literatuur
komt dez

En i
en Z

Deze b
lisme d
die in h
Daaron
niemen o
dan aan,
lisme n
2 van de
gelijke w
niet ident
dat de die
Zijn hut,
zou ook
onzeker
das een
opvatting
menigma
staat, bij
noemd.

De naa
voor het
wordt, d
coalitie i
van Kan
koning i
naam va
tegemeet
dat we i
te doen

Dit en
het best
dezelfde
der Ama
en in B
namen g
land“, re
Is de a
zoaals h
zeker, h
aan, dat
van vred
natuurlij

§ 18. B
zedek ei

1) B5h,
Acta Ori